

Naročnina listu: Celo leto 35 din., pol leta 18 din., četrt leta 9 din. Izven Jugoslavije: Celo leto 65 din. Inserati ali oznanila se zaračunajo po dogovoru; pri večkratnem inseriranju primeren popust. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Telefon interurban štev. 113

STRAŽA

NEOOVISEN POLITIČEN LIST ZA SLOVENSKO Ljudstvo

Poštizina plačana v gotovini.

"Straža" izhaja v ponedeljek, sredo in petek. Uredništvo in upravnništvo je v Mariboru, Koroška cesta štev. 5. Z uredništvom se more govoriti vsak dan samo od 11. do 12. ure dopoldne. Rokopisi se ne vrnejo. Nezaprite reklamacije so poštnine preplačane. Telefon interurban štev. 113.

110. števil.

Maribor, dne 25. septembra 1922.

Letnik XIV.

Proti draginji in lakoti.

Zanimive so vladne seje zlasti tedaj, ko bi se morala obravnavati posebno pereča vprašanja. Enkrat oboli minister socialne politike, drugi so pa drugi ministri na potovanju, na agitaciji, počitnicah in tako so vse seje in ankete samo mamljivo, vodeno mazilo za škripajoči gospodarski voz. Toliko so že sklepali, na stote sklepe, resolucij, draginja pa raste, raste beda in širi se lakota iz ene v drugo pokrajino.

Zakaj vse te ankete nimajo uspehov? Ker je na eni strani svoboda producenta, svoboda trgovca, na drugi strani pa vezan zaslužek, vezana plača konzumenta in ker se vlada pri vseh svojih sejah in posvetih ozira v prvi vrsti samo na veletrgovce, ki so popolnoma svobodni v izkoriščanju producenta, kakor tudi konzumenta.

Vlada je dolgo časa poskušala da dementira in zaduši vse vesti o slabem stanju žetve. To pa zato, da se ne bi zbudili protestni glasovi proti neomejeni svobodi veletržev in bank, ki pod zaščito cele vlade in posebej še posameznih ministrov, ki imajo med veletržem in bančnem svetu svoje prijatelje in zaveznike, kupujejo ogromne množine poljskih pridelkov, zlasti najpotrebnejša živila od producentov po kolikor mogoče nizki ceni, da vse to potem ob ugodnem času z velikimi profiti in po največjih cenah prodajo konzumentom, ki pa po ogromni večini od svojih delodajalcev — države in privatnih ne dobijo toliko plače, da bi lahko krili svoje glavne življenske potrebe!

Pri vseh vladnih obljubah in poročilih je pa izpadla žetev zelo slabo in v nekaterih pokrajinah so zelo redki oni poljedelci, ki so letos vsaj toliko pridelali, da bi se lahko preživeli s svojo družino, večina naroda Dalmacije, Hercegovine, Bosne in Črne gore še sedaj strada ter gre najstrašnejšim časom nasproti. — Vlada je izdala nove statistike, ki se mnogo razlikujejo od prejšnjih glede letine in množine pridelkov. Navedeno je vendarle še precej žita in kje je to, ko ga narod nima ter že sedaj hudo strada? — Vsi vemo, da je že "spravljeno", veletržci, banke in špekulanti so si nakupili velike zaloge, žito je tako spravljeno, da bo dohajalo le sukcesivno na trg, tako, da bo potreba večja kot ponudba.

V zakonu proti draginji je predvideno tudi ustanavljanje takozvanih državnih žitnic. Ta ustanova poleg današnjih režimskih razmer ni niti malo simpatična. Predstavniki režima so že tolikokrat pokazali, da znajo vsako državno ustanovo izrabiti v strankarske in osebne profitarske svrhe. Oni so v stanu, da se proti vsakemu kraju in mestu, kjer pripada prebivalstvo opoziciji, poslužijo najumazanejših nakan in represalij. To bi se zgodilo tudi z državnimi žitnicami, ki bi postale strankarsko orodje, zaloga za kake orjunce ali fašiste ter domene raznih izkoriščevalcev. Da bi se ži-vež dal zadržam, da bi zadržge prevzele preskrbo pasivnih krajev, to vladi niti na misel ni prišlo. Vladni ljudje celo po zadržgah, ki pripadajo opozicijskim strankam, iščejo protidržavne elemente. Ko je v Šibeniku razpravljal hrvaški konzul o pomožni akciji za sestrado Dalmacijo, so prišli detektivji, zadržgarje so proglasili za tajne rovarje, nekaj so jih zaprli, druge pa še pretepli po ječah.

Zadnje vesti iz beograjskih vladnih sej zopet poročajo, kako je prišlo do burnih prizorov in sporov glede prehrane pasivnih krajev, ko se je zahteval kredit za nabavljanje zadržge, seveda samo take, ki so v vladnih rokah, in ko se je finančni minister temu uprl. Sicer pa kaže naša vlada svoje stališče napram draginji najboljšo na tem, kar ima sama v rokah. Tako na primer na prometu, ki ga neprestano podražuje in zanemarja.

Najširšim narodnim slojem je že jasno, da mora iti z odporom proti vsem krizam, tudi odpor proti današnjemu režimu.

Politični položaj.

Vlade ni, — ker je že vajena, da se skriva. Izvirno poročilo iz Beograda pravi: V tukajšnjih političnih krogih s skepto gledajo na delovanje Nikola Pašića, dr. Ninčića in tudi kralja v inozemstvu. Po vseh državah se vrše vsled napetega položaja trajne vladne seje, pri nas se pa ne morejo vršiti niti ministrske seje, čeprav je naša država zelo interesirana na orientskem vprašanju. Ni čuda, da nastopa skeptično razpoloženje. Vladni možje so se razkrojili in razpršili, samo to se še ne da presoditi, ali je ta razpršitev tudi tu resnična, ali pa samo fingirana. Najbrž bo eno in drugo: v zunanji politiki je že od nekdaj največja in najboljše, samovolja, zunanja politika je že od nekdaj monopol tega ali onega, ker pa SHS Miklavž — Pašić — nič več ne deli svojim zvestim in, kakor izgleda, tudi nima kaj deliti, vlada tudi pravo, zelo skeptično nerazpoloženje. Vladni ljudje se boje že svoje lastne sence in vsak se pripravlja na ostre boje tudi proti svojemu najožjemu pajdašu.

Muslimanska ministra odstopata. Z odstavko sta grozila že večkrat, tokrat bo menda pa resno. Storita to radi tega, ker vlada noče izplačati haka. Vladni muslimanski poslanec Korkut se je tudi razjaril ter je ministra še podnetil, naj le vstrajata pri svoji zahtevi in v resnici tudi odstopita, če se ne bo ugodilo. Muslimani, ki so ostali v vladi, doživljajo vsak dan nova razočaranja in poraze. Vlada jih omalovažuje ter noče izpolniti obljub, ki jih je dala vsem muslimanom pri ustavni kupčiji. Pašić je dober trgovec, kar je obljubil nekdanjemu velikemu muslimanskemu klubu, to noče dati peščici muslimanov, ki je še ostala.

Za oskrbo stradalcev ni kreditov. Pri zastopniku ministrskega predsednika policajministru Timotijeviću se je zglasil poslanec Jugoslovanskega kluba dr. Janko Šimrak. Razložil mu je težke prehranjevalne razmere v Dalmaciji, Hercegovini in v delu Hrvatske, ki so nastale vsled suše. Timotijević je odgovoril, da ministrski svet ni v tem oziru še ničesar sklenil in da se bo na današnji ministrski seji govorilo o tem vprašanju. G. minister sam osebno je za dovolitev brezobrestnih posojil. Dr. Šimrak je ministra opozoril, naj se stvar čimprej reši in preskrbi pasivnim krajem še pred zimo potrebna živila. Timotijević je odgovoril, da je največja težava, ker v proračunu ni nobenega kredita za prehrano pasivnih krajev in da bo morala dati tozadevno posojilo Narodna banka. — To je prav značilen odgovor ministra, ki je izdal papirnatno naredbo proti batinanju menda samo zato, da je ostalo ter se še bolj razvilo. Vse so dali v proračun, samo na pasivne, ubožne, vedno stradalce kraje, ki bi jih v tolikih letih že vendar lahko spoznali, so pozabili, ker imajo toliko skrbi, da ne pozabijo "predvideti" vsako leto povišanje tolikih generalov, štabnih oficirjev, sprejem tolikih načelnikov, sekretarjev, zastopnikov, komisarjev ter potrebnih sredstev, da lahko vsak čas nagradijo zaslužne pomočnike svojega režima in da lahko izvedejo vsak čas kak centralistično novotarijo ali norijo, pa naj bo združena še s tako ogromnimi stroški in zneski, ki se nikdar ne najdejo za bedno ljudstvo.

Značilen primer vlauno-tiskovne morale. Beograjska vladna lista "Pravda" in "Vreme" prinašata intervju z dr. Korošcem, dopisnik "Slovenca" se je pa o tem informiral pri dr. Korošcu, ki je izjavil, da ni dal nikomur kakega intervjuja. Tako si vladni listi razgovore izmišljujejo in to je že višek lažljivosti, ki zasleduje svoje posebne cilje.

Zadeva kraljeviča Jurja še vedno ni končala, nasprotno, še poostila se je. Notranji minister je kraljeviča še posebej obiskal, da ga vpraša, baje zadnjič, ali misli ali ne misli iti v Niš takoj, oziroma še pred kraljevim povratkom. Kraljevič je izjavil, da ne gre, da ostane, pa naj bo kar hoče. Minister je zopet odšel, njegov finančni tovariš dr. Kumanudi je pa takoj na to odredil, da se kraljeviču ne izplača apanaža, dokler ne bo nastanjen v Nišu. — Po otvoritvi testamenta kralja Petra je podaril kraljeviču en milijon dinarjev invalidom, izjavil je pa pozneje invalidskemu odboru, da te svote ne more poprej staviti na razpolago, dokler ni sodnijsko izvršena očetova oporoka ali drugače rečeno, dokler on sam nima v rokah, kar mu pripada. Torej z zavlačenjem kraljevičeve zadeve je tudi vladin dolg invalidom povečan za milijon dinarjev.

Informacije o zunanji politiki. Beograjski in drugi listi toliko naglašajo, da ministri, ki se od časa do časa sestanejo v Beogradu, niso zadovoljni z molčečnostjo tovariša zunanjega ministra dr. Ninčića, ki baje ne pošilja nikakih informacij o svojem delu in korakih. — Ker smo že vajeni na razne "trike", lahko mislimo tudi sedaj, da je ta nevolja samo fingirana. Vlada najbrž prav dobro ve, kaj dela Ninčić, samo se dela kot ne bi vedela, da ima v morebitni potrebi dober izgovor. Tako je bilo že večkrat zlasti v zadevah Italije in naše države. Ninčić je nastopal, Pašić, ki je tajno vodil vse štrene, se je pa delal strašno nezadovoljnega. Zdaj so obravnavali po listih neko izjavo, katero naj bi bil dal Ninčić v Parizu. Ta izjava je glede Dardanel pametna in treznega značaja, hitro so jo zmešali z drugimi in tudi nasprotnimi, to pa zato, da nikdo ne ve, kaj Ninčić in Pašić pleteta ter da so lahko zadovoljni eni in drugi.

Delovanje odbora za sklep konkordata z Vatikanom. "Obzor" poroča: Velik del načrta za konkordat je dovršen v ožjem odboru in izgleda, da bo končan konkordat v ožjem odboru v dobi 10—15 dni. Nato bo predan plenumu komisije in plenum bi naj končal svoj posel koncem oktobra ali začetkom novembra. Zanimivi sta dve točki, ki ste unešeni v konkordat in sicer: Zahteva se izključna uporaba staroslovenskega jezika pri bogoslužju, drugi pa tirja vlada direktno ingerenco pri vzpostavljanju velikih dostojanstvenikov katol. cerkve. Ko bo konkordat končan v plenumu bo izvoljena posebna delegacija, ki bo odpotovala v Rim, da stopi tam s predstavniki Vatikanu v pregovore radi konkordata. Kakor javljajo iz Beograda, Vatikan ni nič kaj naklonjen bogoslužju v staroslovensčini, ker smatra staroslovensčino za uvod v pravoslavlje.

Radič v resnem položaju. Pred nekaj tedni se je sestala v Križevcih konferenca hrvatskih kmetov, ki je

obsodila dosedanje Radičevo politiko in zahtevala od voditeljev stranke, da začnejo enkrat s pozitivnim političnim delom. Kot posledica križevske konference je izstop dr. Häuslerja, ki je bil eden glavnih voditeljev Radičeve politike, iz stranke. Dr. Häuslerju nameravajo glede izstopa iz stranke slediti še drugi voditelji, katerim že davno več ne ugaja čakanje na udeležitev Radičeve seljaške republike.

Avtonomistična muslimanska struja zmaguje. Kljub velikemu naporu vladnih muslimanov, ki uživajo vso podporo od policajdemokracije in radikalije združene z jugofašisti. Poslanci in govorniki opozicijske skupine so povsod burno pozdravljeni na shodih, vladni muslimani se pa pri vseh podporah drugih vladnih strank, priganjačev ter srbskih nacionalistov ne morejo vzdržati in obveljaviti. Divjaški napadi na opozicijske poslance so narodni odpor in ogorčenje samo še podžgali in pomnožili.

Bolgarija in Bolgari.

Bolgarska javnost.

"L'Echo de Bulgarie": Izjava ministra notranjih zadev zastopnikom tiska: Temeljem sklepa ministrskega sveta sem došel v Tirnovo, da osebno podvzamem mere za mir in red ob priliki dvojnih zborovanj v tem mestu. Mesto sem razdelil v dva dela, v enem naj bi imeli svoje zborovanje opozicijski, v drugem pa kmetska stranka. Na sofijski postaji sem opazil malo skupino ljudi, med njimi bivše ministre Malinova, Daneva, Teodorova, Madjarova, Ganeva in druge, ki so tudi odhajali v Tirnovo. Ta skupina je poskušala demonstrirati z žvižganjem proti pristašem kmetske stranke, ki so tudi odhajali v Tirnovo. Enako izzivanje se je ponovilo na postaji Mezdra in sicer v mnogo večjem obsegu. Do ene ure ponoči sem zadrževal pristaše vlade, da se niso pustili izzvati k nepremišljenim dejanjem. Utrujen sem nato zadremal in krog 7. ure zjutraj me pokličejo, češ, da žele govoriti z menoj zastopnik opozicijskega tiska. Sprejel sem jih v vozu. Povedali so mi, da je razjarjeno ljudstvo prišlo bivše ministre in da jih namerava linčati. Takoj sem izdal nalog, naj se bivši ministri izpuste na svobodo. Naredba se pa ni mogla izvršiti, ker je velika množica kmetov držala bivše ministre obkoljene kot ujetnike. Med spopadom je prišlo tudi do streljanja. Ker nisem imel na razpolago oborožene sile, nisem mogel izvršiti preiskave, sicer bi se našlo mnogo orožja, streliva in bomb. Dva orožnika, ki sta mi bila pri roki, sem poslal v varstvo bivših ministrov. Toda razjarjeni kmetje niso pustili orožnikov k njihovim ujetnikom. Strel sem vse, kar sem mogel, da sem preprečil sodbu ljudstva. Posrečilo se mi je, da sem trenutno obvladal naše pristaše. Ko pa sem pri dohodu vlaka na postajo Levski zvedel, da se namerava izvršiti umor bivših ministrov na postajališču Odirne, sem skočil iz voza in začel govoriti. S težko muko in šele, ko sem ljudstvu obljubil, da pridejo vsi ministri, ki so krivi bolgarskih porazov v l. 1913 in 1918, pred sodišče, katero bo izvolilo ljudstvo, in da bo takoj sklican parlament, da to mojo obljubo potrdi, so kmetje dovolili, da se bivši ministri izpuste. Tako sem rešil čast Bolgarije. In če bi se preko sodišče ne sestalo, tvegam svoje življenje. — V Tirnovu sem izročil bivše ministre v varstvo vojaštva in drugi dan po dogodkih so bili izpuščeni. V Tirnovu je bilo zbrano 30.000—35.000 kmetov. Kmetje so bili strašno razdraženi, zlasti, ko je ogromna množica z godbami in zastavami na čelu, prihajajoča iz Gornje Orehovice, bila napadena s streli iz hiš. Stopil sem na avtomobil in z velikim naporom se mi je posrečilo obvladati položaj in vzdržati mir. Zvečer so se množice razšle. — Vsi ti dogodki dokazujejo, da je Bolgarija dne 17. t. m. preživela težko krizo po zaslugi izzivalne politike kmetom nasprotnega bloka. Vlada — je izjavil minister — je podvzela vse mere, da se taki dogodki več ne ponove.

"Slovo": Poraz grške vojske v Mali Aziji je odločil usodo grške vladavine v zapadni in vzhodni Trakiji, nad egejskim obrežjem in Solunom. Macedonija do Bistrice s Solunom ne bo ostala v grških rokah. Solun je bil vedno glavno mesto Macedonije in prej ali slej to zopet postane. Francija in Italija sta za avtonomijo celokupne Trakije. Temu se upira Anglija in išče sredstva, da Grška pod katerokoli obliko ostane v Trakiji. Za edino pravično rešitev tega vprašanja smatramo, da postane vsa Trakija popolnoma avtonomna pokrajina v čim večjem obsegu z glavnim mestom Drinopoljem. Vsaka druga rešitev pomenja nevarnost za mir na Balkanu.

Isti list: Vprašanje je, ali imajo Turki dovolj rezerv in streliva, da z uspehom končajo započete operacije in da se okoristijo z dvema zmagama, predno začneja deževje.

"Mir": Grška poročila trdijo, da so Turki dobivali strelivo in topove iz Francije. Turki so dobivali ta vojni material z vseh strani, celo parniki pod angleško zastavo so jim donášali strelivo. Grki niso mogli Turkom niti v Anatoliji zapreti vrat, kaj šele v Črnem in Sredozemnem morju. Beneška konferenca se ne bode izrekla Grkom v korist, dasi jih bodo podpirali Ang-

leži z vsemi diplomatskimi sredstvi, vojakov pa Anglija ne bo pošiljala v pomoč Grkom.

«L. Leno de Bulgarije»: Tisti, ki hočejo pod raznimi razlogi ustaliti grško vladavino v Trakiji kot varuhinjo morskih ožin, delajo veliko pogreško. Grki so dokazali itak svojo nesposobnost za varstvo ožin. Z druge strani Turki izjavljajo, da ne bodo nikdar trpeli grške navzočnosti v Trakiji. Tuje časopisje je izneslo tudi čudne kombinacije o nekaki turško-bolgarski ali pa boljševiško-bolgarski nevarnosti, ki grozi svobodi Dardanel. Take kombinacije so seveda čisto navadne iluzije. Če se pa že hoče izogniti tudi tem iluzijam, tedaj je najbolje, da se ustvari avtonomna Trakija.

«Zora»: V Drinopolju je nastal upor proti Grkom in za guvernerja mesta je imenovan šefket bej. Grške čete so demoralizirane in so začele ropati in pleniti. Baje so se francoske čete izkrcale v Dedeagaču, da branijo prebivalstvo pred Grki.

«Čas»: Grški guverner je pobegnil iz Drinopolja. Izvoljen je bil odbor meščanov, ki je poslal brzojav v Atene, da mesto ne priznava grške oblasti in da bo vsakega grškega vojaka meščanstvo razorožilo. Grški bataljon, ki je imel oditi iz Drinopolja v Rodost, se je uprl, razorožil častnike in jih zaprl.

«Slovo»: Državniki Male antante v Marijinih toplicah niso pričakovali, da bo Kemal paša v tako kratkem času uničil Grčijo, kateri so že pripravljali pot v Malo antanto. V nadi na močno Grško so na Bolgarijo gledali z očesom, ki je bilo vse drugo, samo ne prijateljsko. Zmaga kemalistov je zmešala najprej Rumune, potem pa še Srbe, ki vidijo v turški zmagi udarec proti sevreski mirovni pogodbi. S tem pa tudi druge pogodbe niso več varne pred revizijo. Zato protestirajo Rumuni in Srbi proti povratku Turkov v Trakijo. Zelo mnogi smatrajo to za uspeh angleške politike, ki je dosegla znaten uspeh v Pragi. Rumuni in Srbi bi želeli, da se obroč okrog Bolgarije obdrži na večne čase. Toda ta obroč je prenehal obstajati in to bo prisililo so sede, da začno misliti na upeljavo treznejše politike na pram Bolgariji. Protičev «Radikal» priporoča Srbom, naj puste Bolgarom izhod na Egejsko morje, ker le tako bodo dobili Srbi proste roke napram Solunu, ki je ključ nadvlade v Macedoniji. V tem se pokazuje popolna sprememba srbske politike napram Bolgariji.

«Dnevnik»: Turki, opojeni z zmago, se ne bodo pustili speljati na kakšno konferenco o iztočnih vprašanjih. Zavedajo se dobro, da je njihova vojska močnejša od veselih in zato bodo nadaljevali svoj pohod na Carigrad tudi, ko bi spoznali nezmožnost se obdržati v svoji prestolnici.

Po svetu.

Zarota v Atenah. Kako malo popularna je vojna politika, med grškim narodom, nam kažejo razna znamenja in razni dogodki. Navadni vojaki — delavci in kmetje so med vojnim pohodom metali proč orožje, dali so se poloviti ter tudi na druge načine izražali svojo mržnjo do vojne, sedaj pa se je pojavilo protivno in protirežimsko gibanje teudi v višjih krogih. V Atenah je razkrita zarota, ki je imela namen zrušiti današnji režim in oblasti so zaprle bivšega vojnega ministra v venizelističnem kabinetu Krivosla ter vojno-štabnega zdravnika Korilosa. Režimski listi zahtevajo preki sod in obsedno stanje za celo državo.

Orientska politika. Angleški vladni listi mnogo pišejo, da koncentrirana država SHS svojo vojsko v pomoč Grčije, o rumunski mobilizaciji pa pišejo tudi drugi listi in ta bo najbrž resnična. Rumunski listi seveda pravijo, da je to radi boljševiških čet, ki se zbirajo ob besarabski meji. Izgovori in pretveze morajo pač biti. — Jako značilno je, da francosko časopisje, ki je bilo Rusiji dozdaj nenaklonjeno, naenkrat z velikimi simpatijami spremlja rusko politiko v zadevi Carigrada in morskih ožin ter Angleže straši z Rusijo. Naravnost presenetljivo pa je, da francosko časopisje celo odobrava noto sovjetskega komisarja za zunanje zadeve Karahana (ki je, kakor znano, izjavil, da ima Carigrad pripasti Turčiji, vprašanje morskih ožin pa da se mora rešiti le sporazumno z Rusijo). — Angleška orientiska politika ne uživa posebnih simpatij med svojimi narodnimi sloji. Po Londonu prireja delavska stranka velikanske demonstracije proti vojnorazpoloženi orientski politiki kabineta. Strokovna zveza Trade Union prireja po celi deželi shode proti vojnim namenom Lloyd Georga. Tudi konservativni krogi se izrekajo zoper vojaško akcijo. — Amerika, ki je že davno obsodila Evropo radi vednih imperijalističnih nakan, je ostala svojemu mnenju zvesta. Vlada je amerškemu oddelku v Carigradu poslala nalog, da se ne sme udeleževati kakršnihkoli vojaških akcij v Carigradu ali ob ožinah. Ameriška javnost je več ali manj ali za Kemal pašo ali pa za avtonomizacijo vzhodne Tracije pod nadzorstvom Društva narodov.

Avtonomija za vzhodno Galicijo. Poljska vlada je izdelala poseben zakonski načrt glede avtonomije Galicije. Glavne določbe tega načrta so: Okrožja Lvov, Stanislav in Tarnopol dobe samoupravo, katere najvišji organ je okrožna zbornica. V njeno kompetenco spadajo vse cerkvene in šolske zadeve (izvzemši vseučilišča), javna dobrodelnost, zdravstvo, cestne in železniške zadeve in agrarna reforma. Okrožne zbornice sklepajo o teh zadevah zakone, ki jih potrjuje predsednik poljske republike (ne pa minister, oziroma kakšen veliki župan, kakor to določa vidovdanska ustava). — Člani okrožne zbornice ali «sejma» se ločijo v rusinsko in v poljsko zbornico. Vsaka od teh sklepov v narodnostnih vprašanjih samostojno. — Za avtonomistične potrebe in stremljenja imajo menda povsod več razuma in smisla, kakor pa pri naši vladi.

Zveza narodov je na svoji seji v soboto sklenila, da ne sme nobena država v vojno brez dovoljenja svojega parlamenta in če bi se šlo tudi za obrambo samih članic Zveze narodov. Ta sklep je dober, samo da ne drži v državah, kjer je režim iz parlamenta napravil svoje slepo orodje. — Prihodnja seja se bo bavila z objavljenjem internacionalnih dogovorov.

Beleške.

JESEN.

Jesen se približuje! Je že tu! Listje žolti in odpadajo, lastvice so nas zapustile in druge ptice plašno frfotajo. Zebe jih pač, kakor martinčke in razne kuščarice, ki si skušajo še ogreti kri na krmežljavem solncu, kakor malokrvni penzionisti in bledikaste device preko 50 let. Dr. Kukovec koncentrirano zadnje napredne sile po Prekmurju, Sokoli so izgrali zadnji adut in napredne učiteljske duše iščejo utehe v «jesenskih zvončkah», ki bingljajo žalostno smrtno pesem policajdemokratom. Kmalu pada zima, huda zima in sedanji vladni režim bo zmrznil. Noben samostojni martinček in nobena liberalna kuščarica se ne bo več zbudila. Tudi Kukovca več ne bo. Zerkaj bodo zapustili domovino. Potem pa pride spet pomlad, slovenska kmetijska pomlad, in novo življenje Bog živi! (Prosto po «Jutru»).

Nasi «reprezentanti» Sarajevska «Večernja Pošta» navaja poleg ostalih imen odličnih obiskovalcev Sarajeva tudi šefa naše trgovske agencije v Leipzigu, nekoga Murijo Avalibegović-Repoveca. «Curriculum vitae diplomatae» je: g. «diplomat je pred početkom svoje karijere padel skozi rešeto — ulice. Bil je sluga v neki javni hiši, seveda še pod Avstrijo. Prištevali so ga nadalje med najodličnejše kvartaše in pretepače. Denuncijantstvo je vršil naravnost virtuosno. Potem je postal — diplomat. Nezanje francoskega ali nemškega jezika ga ne ovira; kdo pa potrebuje te jezike v Leipzigu? ... Sicer pa niti v tem ni osamljen. Takih je še mnogo v naši diplomaciji ...

Vojska in politika. Čudna razposajenost vlada v vseh panogah uprave, najbolj čudno je pa v vojski. — «Hrvat» št. 767 prinaša pod naslovom «Vojska pripravljala klanje» uvodnik, ki se bavi z nasvetom komandanta II. armije na vojno ministrstvo. Komandanta II. armije so nahujskali fašisti v Dalmaciji in ta priporoča s svojim aktom Ob. broj 1538 od 2. sept. 1922 vojnemu ministru med drugim to-le: «Ako izberete dan obračuna z domačimi antidržavnimi elementi, z radičevci in podobnimi, bodete videli, kako hitre uspehe bo to imelo —». To je višek! Vojaška oblast priporoča klanje je političnih nasprotnikov današnjega režima, sinovi, ki so v vojski, naj bi ubijali očete, ki so doma nezadovoljni z vladno politiko. Kaj takega ne bi niti francoski čenci ali Senegali storili! Vrhovna vojaška oblast menda tudi nima smisla za red in pravico, ker se ni nastopila proti vojaškemu poveljniku, ki ji daje take nasvete.

Ruske šole. Ministrski svet je sklenil na predlog ministra Pribičevića, da se vse šole, ki jih imajo ruski begunci, sprejmejo pod okrilje ministrstva prosvete. To je zopet nov način, da se podpre Wranglovce, za jugoslovansko prosveto pa nov «napredek». Najbrž so s tem podržavljeni tudi razni cirkusi donskih in kubanskih kozakov ter drugih Wranglovcev, ki imajo kakor znano, tudi to podporo, da se goni ponekod šolarje korporativno na te divjaške predstave. Kozaki kažejo po svojih cirkusih, kako se strelja in kolje in da morajo v pomanjkanju drugih gledalcev to gledati šolski otroci, je gotovo tudi dobra misel od zgoraj v prospeh posebne vzgoje in prosvetljenosti.

Iz prosvetne uprave. V Beogradu je že tretje leto imenovano pet srednješolskih profesorjev za višjo pedagoško šolo, ki še vedno ni odprta. Profesorji uživajo plačo ter pohajkujejo brez dela, nekateri gredo celo ob posebnih dijetah in štipendijah v inozemstvo, da proučujejo to in ono. Sedaj čujemo, da dajejo ti profesorji ostavko, ker se misli šola končno le odpreti. V Zagrebu je pa že tri leta višaj pedagoška šola s 150 obiskovalcev, pa še dosedaj ni imenovan niti eden profesor.

Pismo iz Gradca.

Gradec, 21. septembra.

Ozračje v Nemški Avstriji je vedno bolj mračno. Valuta pada neprestano, draginja življenjskih potrebščin raste skokoma, nezadovoljnost se veča. Državna bančna tiskarna tiska noč in dan nove bankovce, Uradniki, tovarniški delavci in železničarji se pripravljajo na splošno stavko, ki naj znači protest proti neznosnemu valutnemu in draginjskemu položaju. Veliki državni Avstrije se posvetujejo doma in v tujini o usodi republike. Vse se povprašuje: Kaj bo? Kdo se bo usmili Avstrije?

Strašna je povest o draginji, pomanjkanju in vsestranski bedi tik pred zimo. Najhuje je pri nas vprašanje o prehrani. V šolah je že sedaj nad 50 odstot. otrok jeličnih vsled preslabe prehrane (Unterernährung). Le pomislite: 1 liter mleka stane 4000 do 6000 K, 1 liter vina 20.000 do 60.000 K, 1 kg govejega mesa 16 tisoč do 24.000 K, svinjsko meso 40.000 do 50.000 K, krompir 16.000 K itd. So familije, ki se prežive od samega krompirja in sadja! Meso si more privoščiti le družina kakega verižnika in visokega uradnika. Vsi drugi stanovi v mestih in industrijskih krajih pa stradajo. Navadno kosilo pri «Schwanu» v Gradcu stane za eno osebo okoli 120.000 do 160.000 K.

Še slabše kot posameznikom, se godi državi-vladi. Ne enega vinarja ne more finančni minister izplačati iz državne kase na konto zunanjih obresti ali amortiza-

cije posojil; terjatev in drugih milijardnih bremen. — Dolgovi se kopičijo dan na dan. Vlada s strahom in trepetom čaka trenutka, ko bo tuj berič na glavnem dunajskem trgu z bobnom naznanil krah. Finančni polom avstrijske republike je neizogiben. Samo en vzgled. Davčni in finančni uradniki kasirajo vsak mesec 70 milijard kron direktnih davkov, a njih mesečne plače znašajo 109 milijard kron. Ljudstvo je ob preobratu bilo mnenja, da bo «republika» otela Avstrijo in da se bo v republiki boljše živelo, nego v monarhiji. Samo naslov republika ne pomaga nič, treba je gospodarstvo drugače urediti. A socialna demokracija, ki je prva zavládala v republiki in ki je pri parlamentarnih volitvah dobila relativno večino, je začela gospodariti po receptu Mice Kovačeve. Začetek slab, konec slab! Socialna demokracija je v Avstriji skoro do cela izgubila tla. Cele organizacije delavcev izstopajo iz rdeče armade.

Za kulisami se vršijo sedaj že par mesecev posvetovanja o usodi Avstrije. Dva načrta sta: Prvi, da se proglasi popolen bankrot, uniči ves sedanji papirnati denar in proglasijo notranji državni dolgovi kot neveljavni. Nato bi se izdalo samo omejeno število novih bankovcev (avstrijski franki). Drug načrt pa je tale: Uprava avstrijske republike se izroči kakšni sosedni državi. V diskuziji je načrt: ali Italija, ali Čehoslovaška. Javno mnenje je po veliki večini za Čehoslovaško upravo. V Gradcu se v odločilnih krogih s popolno resnostjo zatrjuje, da v slučaju čehoslovaške uprave, dobi Jugoslavija upravni mandat za celo Koroško in Štajersko do Semmeringa. Maloštevilni so oni, ki si žele Italijo. Za političnim zastorom se že kujejo resni načrti o preuredbi Nemške Avstrije. Bodoči meseci bodo odločili.

Vi tam v Jugoslaviji gotovo zasledujete pazno položaj in gibanje v naši republiki. Mi Slovenci, ki smo ostali v Nemški Avstriji, želimo, da bi se med Jugoslavijo in Avstrijo dosegel popolen sporazum, saj smo gospodarsko tesno vezani drug na drugega. Nacijonalni borb pa danes ne potrebujemo več.

Dnevne novice.

Sestdesetletnica Slomškove smrti so proslavili večeraj na Ponikvi ob juž. železnici na prav slovesen način z odkritjem posebne spominske plošče. Cerkevni govor je govoril dr. Medved. Po večernicah je odkril lastnik Sloma dr. Karlovšek iz Celja spominsko ploščo. Za njim je govoril g. šolski nadzornik Wester, prof. Vesenjak, predsednik SKSZ dr. Rožič, predsednik Slomškove zveze g. Štrukelj in urednik Smodej v imenu Slov. Straže. Cela slavnost je ob obilni udeležbi občinstva prav lepo in dobro uspela.

Zborovanje SLS v Celju. Včerajšnji shod SLS za celjski in laški okraj je bil obiskan od ogromne množice ter se je prav dobro obnesel. Poslanec dr. Josip Hohnjec je v župnijski cerkvi imel pridigo, v kateri je razpravljal o dolžnostih katoličana napram Kristusu in njegovi Cerkvi v sedanjih časih. Nato je bilo zborovanje v dvorani Narodnega doma, ki je bila nabito polna. Bili so tudi v velikem broju navzoči pristaši raznih drugih strank. Predsedoval je poslanec Davorin Krajnc. Poslanec dr. Korošec je obširno razpravljal o zunanjih politikah. Končna usoda Avstrije se še ni ustalila. Naloga naše države mora biti v prvi vrsti ta, da obranimo koroške Slovence, bodisi da Avstrija ostane, bodisi da jo zadene usoda priklonitve ali razdelitve. Naš odnos do Italije se je nekoliko ublažil, ker so Italijani pod pritiskom sedanjih razmer začeli bolj upoštevati določbe sklenjenih pogodb. Največje težave dela v sedanjem času vprašanje Iztoka. Velika napaka angleške politike v tem vprašanju je bila podcenjevanje Kemal-paše, ki se mu je posrečilo zbrati vso moč nacijsonalističnega turštva za restavracijo turške države. Angležem ne gre samo za to, kdo bo imel nadoblast nad Carigradom in Dardanelami, marveč za izkoriščanje bogatih naravnih zakladov, zlasti petrolejskih vrelcev ob Kavkazu in v Mezopotamiji. Lenjinu se je posrečilo, z uspehom poseči v interesno sfero Angležev, katerim se tudi protivi v vprašanju Dardanel. Naše stališče in naša zahteva je, da se morajo vse te sporne zadeve rešiti mirnim potom. Naša država se ne sme dati izrabiti kot sredstvo in orožje v rokah kakšne izmed velesil. Naša zunanja politika mora biti diktirana od naših lastnih interesov. Nekateri bi radi zapletli našo državo v vojno. Toda dr. Korošec je ob ogromnem pritrdjevanju navzoče množice izjavil: za vojno sedaj niti knofa ne! O notranji politiki je izjavil, da eventualno spremembo vlade pričakujemo s simpatijo. To pa še ne pomeni, da bi tudi vstopili v vladu. Dosedanja vlada je namreč nagromadila toliko blata, da se je bati, da se pri kidanju tega blata še sami oblatimo. Dr. Hohnjec je obširno govoril o notranji politiki. Zagrebški zbor javnih delavcev je pokazal, da je bila dosedanja politika naše stranke prava, da celo edino pravilna. Sedaj bo menda prenehalo neumno in hudobno zabavljanje demokratov in samostojnežev o protidržavnih elementih, saj so se tem elementom že pridružili najboljši možje iz demokratičnih vrst. Govorec o šolskem vprašanju, je poslanec dr. Hohnjec ostro obsodil blejske resolucije demokratskega učiteljskega ter ob največjem pritrdjevanju vseh navzočih napovedal najostrejšo borbo za šolsko avtonomijo Slovenije in za uveljavljanje pravic katoliških staršev glede na vzgojo otrok. Demokratičnim učiteljem, ki te dni obhajajo šestdesetletnico Slomškove smrti, je zaklical v spomin Slomškove besede: «Šola pa, ki dobra ni, je boljše, da je ni». V naši državi, je končno izjavil dr. Hohnjec, ne bo prej notranjega miru in reda, dokler se ne izvede sporazum med Srbi, Hrvati in Slovenci, ki bo napravil konec dosedanje nadoblasti enega plemena.

V resolucijah, ki so bile enoglasno sprejete, se izraža zahvala in popolno zaupanje poslancem Jugoslovanskega kluba. Obsoja se protizakoniti vpoklic letnika 1898 k vojakom z zahtevo, da se te mladence in može mora kolikor najhitreje zopet pustiti domov. Obsoja se predložena reforma davčnega sistema, ki je protisocialna in protikrimska. Zahteva se, da se podpore invalidov morajo urediti tako, da morejo živeti ter ne bodo prečanski invalidi tako zapostavljeni za onimi v Srbiji. Zahteva se, da mora vlada pomagati kmetu pri oskrbi živil za živino, ker je živinoreja v največji nevarnosti, da se mora oskrbeti živinjska sol, umetna gnojila. — Popoldne je še bil občni zbor celjske Dekliške zveze, na katerem je dr. Hohnjec govoril o vzgojnih načelih velikega slovenskega škofa Slomškega.

Resnica o Kukovčevih pohodih po Prekmurju. Policijskodemokratsko časopisje je te dni z neverjetnim entuzijazmom opisovalo slavne uspehe dr. Kukovca po Prekmurju. Dobili smo poročilo, ki je vseskozi avtentično, ki pa ne pove prav nič o zmagoslavni poti nezogibnega Lojzeta. Njegov »shod« v Tešanovcih (17. t. m. ob 8. uri zjutraj) je tako sijajno »uspel«, da je moral g. Kukovec, ne da bi spregovoril eno besedico, zbežati z avtomobilom, sicer bi ga bili zborovalci linčali. Gonja centralističnih listov je bila zelo sumljiva. Dr. Kukovec si pa naj zapomni, da mu vse samohvale nič ne pomagajo, kajti nemški pregovor pravi: »Kein Faden ist so fein gesponnen, er kommt doch endlich an die Sonnen!«

Nova razkritja Pribičević-Zerjavovih bančno-političnih afer. Zagrebška »Slobodna Tribuna« objavlja članek »Borba oko Jugoštampe« ter navaja, da je bila leta 1920 osnovana »Jugoštampa« z glavnico 5 milijonov kron, katere je subskribirala »Slavenska banka«, in katera je imela v rokah »Riječ«, »Novosti«, »Agramer Tagblatt«, »Dva sata« in »Selo.« Ti listi so en čas pisali proti Pribičeviću, češ, da se je preveč približal g. Pašiću. Pribičević je vsled tega hotel priti do večine delnic »Jugoštampe« in je poslal v ogenj ministra dr. Krizmana, da delnice na kak način zmanevira v njegove roke. Ker je »Slavenska banka« bila solastnica nekega od Angležev osnovanega petrolejskega podjetja, je minister dr. Krizman ustavil nadaljnje vrtanje petroleja, dokler se Pribičević ne odstopijo delnice. Wilder pa je dr. Krizmanu zagrozil, da to spravi v javnost, na kar je minister svojo namero moral opustiti. Nato so začeli delati v tem smislu slovenski mladodemokrati, ki so poslali najprej v ogenj Antona Kristana. Ta je vložil v »Slavensko banko« 10 milijonov iz beljskega posestva in tako postal član ravnateljstva banke. Za njim so prišli dr. Zerjav, dr. Kramer, dr. Kavčnik, Praprotnik in bratje Arko, ki so svoj namen skušali doseči s tem, da so začeli delati za fuzijo »Slavenske banke« z »Union-banko.« Ko je bila denarna kriza, je »Union-banka« posodila »Slavenski banki« okoli 70 milijonov kron. Tako so mladini svoj namen dosegli. Potem ko so slovenski demokrati zlezli v »Slavensko banko«, je »Jugoštampa« začela pisati popolnoma za Pribičevića in za njegovo politiko. Sedaj pa se stvar jame razvijati tako, da so slovenski demokrati po izvršeni fuziji odpovedali svoj podpis na sindikatski dogovor, kakor je bil dogovorjen pred fuzijo. Predsednik »Slavenske banke«, ki se je temu postopanju protivil, je bil iz zavoda odstranjen. Kasneje se je stvar poravnala tako, da so ga prosili oprosteno, on pa jim je prodal vse delnice in iz banke izstopil. Tako je nova družba z glavnim maherjem dr. Zerjavom prišla v posest večine delnic »Jugoštampe.« — List pravi, da je to zadnji akt škandaloznega kinematografičnega političnega romana, ki še pa stoji pred svojim posebno značilnim koncem. Pribičeviću ni dovolj, da imajo v rokah vso stvar njegovi slovenski prijatelji in pristaši, »Jugoštampo« bi spravil rad v roke svojih najbližjih oprod, da lahko z njo razpolaga in dela, kadar in kakor bo treba. Slovenski mladodemokrati pa delnice tudi svojemu idealu Pribičeviću ne pustijo, ker se boje, da pridejo ob fonde in ob politični vpliv. Pribičević jih sedaj odrija z raznimi napadi in odkritji v sebi najzvestejših organih.

Postne pristojbine so s 25. septembrom zvišane za 100 in še več procentov. Na navadno pismo pride znamka za 1 dinar.

Zopet ena carinska. Špedicijsko podjetje Schenker & Comp. je naznanilo zagrebški policiji, da je prišlo na njegov naslov 760 kg usnja. Ker se je faktura zgubila ali založila, podjetje blaga ni moglo pravočasno dvigniti in carinarna je odredila prodajo tega nedvignjenega usnja licitacijskim potom. Predpisi pravijo, da se morajo carinske licitacije blaga, ki je vredno nad 200 dinarjev, razglasiti po časopisju s trikratnim razglasom, cariniki so pa hoteli stvar izpeljati pod roko ter so usnje, ki je bilo po fakturi ocenjeno z 1.200.000 K označili še izpod 800 K, ter takoj prodali. V carinsko blagajno so dali 24.000 K, usnje pa potem prodali nekemu trgovcu, ki je zanj prav rad odštel takoj 240.000 K. Ker se je špedicija za celo stvar zanimala, je prišlo do razkritja in udeleženci te lepe »licitacije« so baje že zaprti.

Na kinematografe se je spravilo Pribičevićovo prosvetno ministrstvo v sporazumu z ministrom policije in izdalo je poseben zakon za kinematografe. Ta zakon govori najprej o potrebi stroge cenzure, potem pa pride kar na enkrat na to, da so vsepovsod potrebni tudi napisi in razlage — v cirilici. Taki napisi se od vseh lastnikov zahtevajo in s tem se je dosegla zopet enkrat velika in značilna manifestacija policaj-prosvete. Za take stvari imajo ministri vedno dovolj časa. Šole za Wranglovce, ki ne potrebujejo nobene cenzure, so sprejeli pod svoje okrilje, odredili so nešteto šikan za razne »protidržavne« elemente in kar jim pri tem še časa

ostane, to porabijo, da upeljejo cirilico, kjer se ni upeljavala. Bilo srečno in zdravo, naj se proslavi policaj-centralizem, v kolikor mu še ostane pičlo odmerjenega časa!

Turkom južne Srbije je izdal proglas znani arnavtski ustaš Bajram Cur. Proglas je tiskan v turškem jeziku ter se javno in tajno deli muslimanskemu prebivalstvu Metolije, Sandžaka in južne Srbije. Bajram Cur pozdravlja začetkom ves muslimanski narod s pozivom, da se divi zmagam Kemal-paše, ki bo Turški zopet vrnil nekdanjo dobo slave in moči. Med drugim pravi proglas: »Hej, bratje muslimani! Ali ste slepi ali zabiti? Vidite li, da Iztok gori, ter da se turška moč in sila povrača? Vesti li, kaj pravi Allah? Kaj čakate? Na noge, puške v roke, pa z ženami in otroci v gozdove, od tam pa na ustajo!« — Končno še enkrat pozivlja: »Muslimani na noge! Ne spite, temveč poslušajte Allahovo zapoved, po njegovem svetem preroku!«

Batine v Dalmaciji. Ko je obiskal narodni poslanec dr. Basariček vodjo hrvatske prehranjevalne in konzumne zadruge v Sibeniku, da se informira o prehrani v okraju, je prišlo tudi več zadrugarjev in seljakov skupaj, da poročajo o svojih težnjah poslancu, ki pripravlja v Zagrebu pomožno akcijo za sestradano Dalmacijo. Razgovorjalo in razpravljalo se je v sobi vodje konzuma g. Jeriniča, ki izdaja tudi list »Hrvatski Samobran«. V sobo pride tudi par hrvatskih omladincev poročat, da je »Hrvatski Samobran« zapljenjen, takoj za njim pa plane v hišo detektiv, ter začne zapisovati vse, ki so se nahajali v sobi, četudi se mu je razložilo, zakaj gre in kdo so ti ljudje. Od navzočih je takoj vzel dva s seboj, druga dva je pozneje zaprl in od vseh štirih sta bila dva krivično obsojena na 14 in 20 dni zavora, dva pa neusmiljeno pretepena v zaporu. — Tako se postopa z ljudmi, ki se zavzemajo za bedno dalmatinsko prebivalstvo, katero vlada tako brezvestno zanemara.

Število ruskih emigrantov v Beogradu. Beograjska mestna uprava javlja, da je dosedaj nastanjenih v Beogradu 4980 ruskih družin z dvanaest tisoč člani. Beograd je največje rusko mesto izven mej Rusije.

Kolonizacija Banata. Dosedaj so osnovana v Banatu tri nova sela in sicer eno na imetju »Alte rustičke banke« v Ecski in dve na imetju grofa Čekoniča, eno na posesti dr. Selbacha v Ruskem selu, eno ali dva na imetju Sechenya v Oroslošu in še eno na imetju Avstrijske banke v Rozendorfu. Ako bodo enkrat vse te vasi dovršene, potem bo tudi kolonizacija končana za tako dolgo, dokler ne bo do potem modernih naprav osušeni drugi zemeljski kompleksi, ki še niso radi vlažne prikladni za človeška bivališča. Na zgoraj omenjenih kolonijah je naseljenih 3000 družin in od teh 2600 iz naših zapadnih krajev — in ponajveč iz vrst dobrovoljcev. Okoli 1000 družin je iz Banata samega in sicer iz onih krajev, kjer je mnogo sirot, a malo zemlje.

Trgovina s sadjem spi. Toliko sadja, kakor ga imajo letos Slov. gorice, ga že ni bilo od leta 1908. A kupcev ni, posode ni. Glavni vzrok, da ni kupcev iz tujine, so naše prometne in carinske razmere. S »sijajno« jugoslovansko prometno, finančno in carinsko politiko si odbijamo inostranske odjemalce sadja. Sadjerejec pa nima denarja niti za davke. Take so razmere pod blaženo demokratsko-samostojno vlado.

Zasedanje arhierškega sabora. Koncem tega meseca se bo vršil v Beogradu arhierjski sabor, na katerem bodo reševali: katere korake bo treba podvzeti, da se zboljša materijelno stanje pravoslavne duhovščine. Na dnevi red pride ob tej priliki tudi vprašanje drugega zakona pravoslavne duhovščine, katerega rešitev forsirajo duhovniki-udovei.

Zakartal tuj denar in svojo eksistenco. Uradnik pošte na beograjski borzi je poveril 200.000 dinarjev. Živeti je moral s svojo rodbino od male plače v veliki bedi in je dvignil na tihem 200.000 dinarjev in počel kvartati v nadi, da bo imel v igri srečo, prikvarjal in vrnil poverjeni denar. Pri igri ga pa ni spremljala sreča in je zaigral 200.000 dinarjev in svojo eksistenco, ker so ga zaprli.

Vlaka skočila s tira. Nedavno je skočila blizu Brčke s tira lokomotiva in nekoliko vagonov in sicer 50 metrov pred savskim mostom. Proga je dokaj poškodovana in bo promet počival, dokler ne bodo popravila gotova. Pri tej priliki ni bil na srečo ubit nobeden od potnikov. Na progi Bosanski Brod—Sarajevo, je skočil te dni vlak s tira radi zemlje, ki je ležala nagromadna na železni cesti. Pri tej nesreči se je smrtno ponesrečil vlakovodja.

Tatinske družbe. Vsled tatinskih družb trpi za Srbijo najbolj Hrvatska. Hrvatske tatinske družbe, ki imajo za člane osobito mladinske zlikovce, so se razpasle iz mest tudi po selih, kjer vršijo svoj posel na debelo in drobno. Pohujšanje hrvatske mladine na nepošteno tatinsko plat pripisujejo ameriškanskim filmom, ki se uprizorjajo najbolj po hrvatskih mestih in povzročujejo prefrigate tatvine. V okolici sela Nova Bukovica se je vgnezdila tatinska mladinska družba, ki ogroža vse bližnje vasi in jej žandarmerija ne more do živga.

Milijonsko menico ponaredil. V Beogradu so zaprli vojnega milijonarja Izidorja Kara, ki je ponaredil menico v znesku 1.600.000 kron. Pri potvorbi menice je udeležen tudi nek beograjski advokat.

Za dijaško večerjo so darovali: Pri blagoslovljenju križa pri Val. Kavčiču v Stavenskem vrhu, župnija Sv. Peter v Gor. Radgoni nabrali gostje 150 dinarjev. — V veseli družbi pri g. Vrbnjaku v Senčaku dne 17. sept. nabrali 80.50 dinarjev. — Bivši dekan in župnik v pok. g. Jos. Dekorti, Sv. Frančišek 100 dinarjev. — Poslanec Fr. Zebot 50 dinarjev.

Pozor! Za nemščino dozdaj ni bilo dobiti knjige: Tumlizz, Deutsches Sprachbuch für nichtdeutsche Volksschulen. Zdaj pa je knjiga dospela in sicer I. del in II. del ter jo je dobiti v Tiskarni sv. Cirila.

IZPRED SODIŠČA.

Druga smrtna obsodba. Pred letom dni sta dva delavca, ko sta čula iz gozda obupni klic na pomoč, srečala na potu pred vasjo Kostanovici v Prekmurju 26 letnega Sandorja Kalmana z okrvavljenim bajonetom in samokresom v rokah ter kmalu na to našla mrtvega posestniškega sina Aleksandra Novaka. Kalman se je zagovarjal, da je svoj zločin izvršil v silobranu. Ker ni bilo nobenih prič pri dejanju samem, se pri razpravi ni moglo dognati pravo stanje. Okolnosti in mnenja izvedencev je bilo obtežljivo zanj in porotniki so potrdili umor z 8 glasovi, nakar je bil Sandor Kalman obsojen na smrt na vešalih.

Ljubavna tragedija. V taborišču Strnišče pri Ptujju je živel rodina ruske baronice Elizabete Knoring-ove. Imela je poročeno hčerko, katere mož je že več let pogrešan. Istotam živeči Rus Benjamin Mihajlovič Svečnikov se je zaljubil v to hčerko in se z njo tudi zaročil. Ker pa je Lidija, tako ji je bilo ime, nekaj zbolela, so poklicali zdravnika dr. Scheuchenhauerja iz Ptujja, čegar srce se je razvnelo za mlado baronico in tudi ona ni ostala hladna napram zdravniku. Ljubosumni Benjamin je bil končno odbit, kar ga je tako razjarilo, da je lani, na Silvestrov večer, pričakal zdravnika in ga z železno cevjo tako udaril po glavi, da se je doktor takoj zgrudil mrtve na tla. Ker se je celo državni pravdnik potegnil za obtoženca, je sodišče obsodilo Benjamina Mihajloviča samo na štiri leta težke ječe.

Zavraten umor v Podvincih. V Podvincih pri Ptujju so našli v skladišču mrtvega trgovca Riharda Rosenfelda. Trgovina je bila oropana in truplo je imelo osem vbodljajev. Ker sta se v kritičnem času plazila dva mlada fanta okrog skladišča, je sum takoj letel na nju in na podlagi popisa so orožniki prijeli Alojza Palaka, slikarja brez stalnega bivališča. Obtoženec je dejanje tajil in o svojem, dosedaj še neznanem tovarišu ni hotel ničesar izpovedati. Porotniki so krivdo potrdili z vsemi glasovi, nakar je sledila obsodba na smrt na vešalih.

Posledica družinskih preprirov. Do začetka letošnjega leta sta zakonska Zelenikova živela srečno v Pacinju. Možev oče je pa užitek. Mir pa je trajal samo dotlej, dokler ni začel mladi Zelenik postajati ljubosumen na svojo ženo. Začel je popivati, zanemarjati delo in se prepirati. Ker je bil mož vedno surovejši, ga je žena nekoč v maju, ko je spal, udarila s sekiro in ga lahko ranila na zatilju in desni rami. Tudi starega očeta je peklo pijančevanje in zapravljanje njegovega sina in v par dneh po omenjenem dogodku je v 74 letnem starčku dozorel sklep, da ubije sina. Zjutraj, na vsezgodaj, ko je sin še spal, je stavec vzel ostro sekiro in sinu preseknil vrat. Orožnikom je užitek svoje dejanje priznal. Na razpravi je stavec prosil, naj se še enkrat zaslišijo priče, ki bodo izpovedale, kako je njegov sin pijančeval, zapravljal in grozil njemu in ženi. Sodišče je temu ugodilo in preložilo razpravo.

Roparji. Kmalu po prevratu je tesar Franc Založnik iz Hudin ustanovil pravo pravečaro roparsko družbo. Njegovi pomagači so bili Jožef Fijavž, Matija Brečko in Ignac Ros. Obleženi v vojaško uniformo in oboroženi so 9. januarja 1919 v Skomrah pri Konjicah vdrli ponoči v hišo Ivana Iršiča in njegovega sina. Začel se je boj na življenje in smrt. V metežu je bil 23 letni domači sin ranjen in onesvečen s sekiro, njegova mati pa ustreljena, nato so roparji odšli in so isto noč razbili v isti vasi vežna vrata Simona Svabe, katerega so vrgli na tla in razorožili ter nato odnesli štiri tisoč kron in dve hranilni knjižici. Roparje so prijeli in jih že obsodili, Založnik pa je pobegnul in so ga še le našli, ko je letos v juliju osumljen umora nad možem svoje prilježnice v vasi Vrbovec na Hrvatskem. — Umor se mu ni mogel dokazati, zaradi roparja pa je bil obsojen na 10 let težke ječe.

Iz Maribora.

Hiša za »mariborsko oblast«. Policijskodemokratsko glasilo je z veliko naslodo in radostjo nedavno objavilo, da je že kupljena hiša za mrtvoorojeno, takozvano »mariborsko oblast«. Ni dolgo temu, ko je ta hiša v Gosposki ulici bila na prodaj za 5 milijonov kron ponudene cene. Za nakup te hiše pa je vlada odobrila iz ameriškega posojila v dolarjih kredit 6 milijonov kron. Morda bi nam dr. Kukovec in njegovi trabantje vedeli povedati, v čem žep je izginila razlika, ki predstavlja lepo svotico enega milijona »zarade«? Pomniti pa je treba, da v tej hiši stanuje nič manj ko 25 strank, od katerih je 17 uradniških družin. Kukovščina in Zerjavščina, ki se tako rada izdaja za »prijatelje uradništva«, meče sedaj brezsrčno na ulico uboge proletarske družine v najhujši stanovanjski bedi ter se celo raduje svojemu sadističnemu zlodejstvu nad uradništvom. — Zaradi neke meglene mariborske oblasti se razbija enotnost Slovenije in goni uradniško rajo v obup! — Uradnik.

Kaj je z zgradbo bančnih poslopij? Stavba Zadržne gospodarske banke napreduje vidno, ker se je pričelo s forsiranjem dela. Prilikavemu lističu iz Jurčičeve ulice je delala ta stavba nekaj časa precejšnje skrbi. »Tabor« se je zaganjal vedno le v »klerikalno« banko, pri tem pa pozabil, da se v naprednih rokah nahajajo denarni zavodi še do danes niso zganili. Ljubljanska kreditna banka nas je po vzoru ježa v lističi

jami spravila ob najprezentativnejši hotel, sedaj pa gotovo ne misli več na lastno palačo. Isto je s Tomano-vo »Trgovsko banko«, »Centralno«, »Slovensko« in »Prvo hrvaško štedionico«, ki so se ravno tako utabo-rile v trgovske prestole. Soliden trgovec danes ne more dobiti boljših lokalov na prometnih mestih, ker so jih — okupirale banke. Banke si naj sezidajo svoje palače, tako poslovne prestore kakor uradniška stanovanja, če pa to ni mogoče, pa si naj zgradi skupno reprezenta-tivno palačo. Čudno, da še »Tabor« ni narezal tega poglavja. Sicer je pa njegovo molčanje razumljivo. In-terese velekapitalistov in nižjih slojev obenem braniti, to je res težka stvar!

Občni zbor mariborskega odseka, ki se je vršil v petek, dne 22. t. m., je pokazal stalen napredek orlov-ske misli v Mariboru. Po izčrpnih poročilih br. odborni-kov, zlasti br. predsednika, je občni zbor na predlog br. preglednikov, soglasno sklenil absolutorij. Lista od-stopajočega odbora je dobila vse glasove. Za predse-dnika je zopet izvoljen br. Fran Radešček, dočim je med ostalimi člani novega odbora več novih odborni-kov. Vaditeljski zbor je ostal nespremenjen. Sklenilo se je z večino glasov, da se nabavi odsekovni prapor, po tipu podveznega prapora, ki vsebuje krepkejši povda-rek orlovske misli. Živahna in vseskozi stvarna deba-ta na skoraj triurnem zborovanju priča o enotnem du-hu, ki vlada v odseku. V tem smislu je br. predsednik z zahvalo za udeležbo zaključil občni zbor z orlovskim pozdravom: Bog živi!

Sestanek dramskega krožka mariborskega Orla se vrši v ponedeljek, dne 25. t. m. točno ob pol 8. uri v Cirilovi tiskarni, I. nadstropje. Člani in članice krož-ka so dolžni sestanka se udeležiti, vabljeni pa so iskren-o tudi drugi bratje in sestre. — Režiser.

Mariborska porota deluje s polno paro in je že iz-rekla nekaj smrtnih obsodb. Jesensko porotno zasedan-je še dolgo ne bo končano in že za prihodnjo poroto pripravljajo 7 slučajev umorov. Založni pojavi po voj-ni in bi morale oblasti podvzeti vse korake, da vsaj za-jezijo vedno naraščajoče število umorov in ubojev naj-bolj surovo podivjanega kalibra.

Lep uspeh domačega obrtnika. Kolarski mojster g. Slavko Lešnik v Mariboru, Pod mostom št. 3 je imel na obrtni razstavi v Mariboru razstavljene izdelke svo-je kolarske obrti: sani, kočije, vozove vseh vrst in raz-ni gospodarsko orodje. Gospod Lešnik je vse razstav-ljene predmete prodal in dobiva sedaj vse polno naro-čil. Mi se uspeha pridnega in mladega mojstra veselimo.

Nabavljalna zadruga državnih uslužbencev v Mariboru opozarja svoje člane, da naj oni, koji si želijo nabaviti krompir za zimo potom zadrugo, istega čim prej v za-drugi naročijo, ker zadruga tistim, ki ne naročijo ali na drobno krompirja ne bo prodajala. Zadrugnikom se ob enem naznanja, da so se pri nabavi premoga za zimo po-javile neljube težkoče. Dočim je deželna vlada, oddelek za premog, nakazala kosovni premog za mesec avgust 110 ton, in za mesec september 100 ton iz državnega rudnika Zabukovci pri Celju, je ta rudnik dobavo premoga odklo-nil in se tudi rudarski odsek ministrstva šume in rude v Sarajevu brani nakazati zabukovski premog, češ, da je ta vsled večje kalorične vrednosti potreben za železniški pro-met in industrije, in ponuja v nadomestilo manjvredni ve-lenjski premog. Zoper tako zapostavljanje smo vložili pro-est na ministrstvo šume in rude v Beogradu in vrhu tega zaprosili poslance za intervencijo. Toliko v pojasnilo, če se dobava boljšega (zabukovskega) premoga zakasni ali sploh ne posreči.

Cerele francais otvarja 3. oktobra tri francoske kurze in sicer začetniški, nadaljevalni in konverzacijski kurz. — Vpisovanje v te kurze se vrše v torek, 26. in v petek 29. septembra v društveni čitalnici (drž. gimnazija, prtiličje na levo), pozneje pa začetkom in koncem vsake francoske ure; kurzi bodo, kakor lani, dvakrat na teden, ob torkih in pet-kih od 18. do 19. ure na moškem učiteljsku, II. nadstropje. Društvena čitalnica bo odprta od ponedeljk, sredah in pet-kih od 17. do 19. ure. Članom so tam na razpolago: »Le Temps«, »Le Journal des Débats«, »Le Journal«, »La Revue des Deux Mondes«, »L'Illustration«, »Femina«, »Lectures pour Tous« in več stotin modernih francoskih knjig, ki si jih člani lahko izposodijo na dom. Da goji posebno tudi francosko konverzacijo, bo društvo prirejalo vsako 1. in 3. soboto v mesecu od 17. do 19. ure prijateljske sestanke v svoji čitalnici. Člane pa prosimo, naj se v prav velikem številu udeležijo teh prireditev. Za prihodnji mesec je tudi že prigašenih več zanimivih francoskih predavanj. Solnina z avsak kurz je 15 dinarjev mesečno. Redni člani plačajo članarino letnih 12 kron, novi člani razen tega enkratno vpisnino 6 dinarjev.

GLADIATORJI.

(150. nadaljevaje.)

Ali se nebumo ničesar naučili iz zgodovine? Ničesar iz dogodkov naših lastnih dni? Iz prizorov, ki jih vidimo dan na dan? Ali mora cedra pasti, ker vsled naše malo-marnosti ne uničimo črva, ki gloda ob njenem srcu? Ali naj bo Jeruzalem onečaščen, ker se bojimo, povedati ime onega, ki hoče mesto predati sovražniku? Madež nosimo na našem narod! Sovražnika imamo v mestu, izdajalca v zboru starejšin! — Eleazar Ben Manahem, pozivljam te, stopi pred nas!

»Mornar sluti bližajoči se vihar, ko je še skrit za ob-zorjem, in o pravem času se zavaruje zoper njega. —

Ko so starejšine obrnili svoje zavzete poglede na Eleazarja, so zrl v nepremični obraz moža, ki se zaveda, da je nedolžen, ali pa ki ima vsaj trdno voljo, se kazati nedolžnega, brez vsake sence slabosti in strahu, in najsi je obdolžitev še tako huda in nevarna.

Eleazar je pokazal na svojo zaprašeno obleko in na žulje svojih zdelanih rok, pogledal po starejšinah in re-ke, bolj njim ko svojemu tožitelju:

»Tale znamenja bi naj dokazala dovolj, če bi bilo dokazov treba, da Eleazar Ben Manahem nikdar ni niti za trenutek zapustil svojega mesta. — Ali naj razgalim

tudi svoje prsi in pokažem se globlja znamenja svoje zvestobe in ljubezni do domovine —? Nisem štedil svoje krvi in ne krvi svojih sorodnikov in svoje družine, kadar je bilo treba braniti zidove Jeruzalema! — Janez iz Giskale je govoril z vami v prilikah, jaz pa govorim z vami v dejanjih. Tale moja desnica je žuljava od meča in su-lice — in odsekaj bi si jo z levico vred, preden bi jo po-nudil Rimljanom in poganom v prijateljstvo! Ne govori mi o svojih črvih in svoji cedri, Janez iz Giskale, mož krvi in ropa —, izpovej jasno, kaj imaš zoper mene, da ti morem jasno odgovoriti!

Jezno je stopil Janez proti njemu, pa častiljiv, dolgo-bradat starejšina ga je ustavil:

»Ni navada«, je dejal, »da bi se tožitelj in obtoženec prepirala pred zborom starejšin! — Janez iz Giskale, po-zivljem te, da takoj predložiš svojo zadevo, in svarim te, da vsaka nedokazana obtožba padé nazaj na glavo tiste-mu, ki jo pove!«

Janez se je nasmejal v kruti zavesti svoje zmage.

»Starejšine Izraela, jaz obtožujem Eleazarja, sina Ma-nahemovega, da je ponujal pogajanja sovražniku —«

Eleazar je hotel planiti, pa koj se je spet pomiril. Boj na nož, to je čutil, se je začel med njim in Janezom. Obo-tavljati se ni smel, sedaj posebno ne, ko je šlo za ves njegov vpliv med ljudstvom.

Sprejel je boj. — Odgovoril je Janezu:

»Jaz pa pravim«, je nevoljno dejal, »da preden bi po-nujal pogajanja Rimljanom, bi si rajši zabodel nož v last-ne prsi!«

Pohvalno je zašumelo po zboru na te krepke besede.

Obtoženec je imel veliko veljavo med plemenitši in starejšini, ki je bil iz njih zbor ponajveč sestavljen. Ako je Eleazar le mogel vztrajati pri svojem zanikavanju, je bila njegova zmaga nad nasprotnikom gotova stvar. In — to se mora povedati — osebnega častihlepa je bilo le malo v njegovi borbi za vrhovnim vodstvom. Fanatik je bil in svojo domovino je ljubil. Po njegovem mnenju je bilo vse dovoljeno, če je šlo za pravično stvar naroda in mesta. Zanašal se je na tajni rov, ki je po njem Kalha zapustil mesto in koder se je tudi moral vrniti. O tem, da se je vrnil skozi vrata, mu vsled Janezove previdnosti ni-česar ni bilo znanega. Zato je sklenil, da ostane pri svo-jem zanikavanju in da zaupa na svoj vpliv, ki ga je imel med visokimi in nizkimi v mestu.

»Nekdo iz njegove hiše in iz njegove družine je sto-pil v zvezo z rimskim vojskovodjem«, je nadaljeval Janez, pa že bolj negotovo in obotavljajoč se, kajti opazil je u-goden vtis, ki ga je napravil njegov nasprotnik na zborovalce. Zvito si je prihranil svoj obtežilni dokaz za sklep in previdno je sklenil, da se bo ravnal po okolščinah.

»Ni res!« je odgovoril Eleazar odločno. »Otroci Ma-nahemovi se ne pogajajo s poganji!«

»Iz potomstva Manahemovega je, ki ga obtožujem!« je odgovoril Janez, govoreč starejšinam, bolj ko Ele-azarju. »Dokažem vam, da sem ga videl priti iz tabora v mesto.«

»Njegova kri naj pride na njegovo glavo!« je dejal Eleazar svečano. Upal je še vedno, da so morebiti ujeli kakega ubogega, napol sestrzanega siromaka, ki ga je glad gnal v sovražni tabor.

Janez se je obrnil k svojim pristašem:

»Ne govorim brez dokazov! Pripeljite ujetaika!«

Množica se je zazibala, polglasno mrmljanje je šlo po vrstah in koj zamrl.

Dva mlada človeka sta pripeljala v sredino zboroval-cev postav v zvezanimi rokami in z glavo zavito v haljo.

»Eleazar Ben Manahem«, je rekel Janez z močnim glasom, ki je odmeval po stebričju in vežah preddvorja, »stopi sem in govori resnico! Ali ni ta človek tvoj brat?«

Potegnili so mu haljo z glave. —

Mirno, blago lice Kalhovo se je pokazalo. — Brez strahu in brez iznenadenja je pogledal po starejšinstvu.

Janez iz Giskale je torej imel zares stvarne dokaze zoper moža, ki so mu najbolj zaupali v Jeruzalemu —?

Obtožitelj pa je nadaljeval z mirno nepristranostjo in s hladnim, brezstrastnim glasom:

»Tegale človeka je pripeljala danes častna rimska straža naravnost iz tabora pred velika vrata. Slučajno sem bil navzoč in poveljnik straže pri vratih mi ga je izročil. Pozivljem zbor, da mi pove, ali sem prav storil, ker sem ga takoj vzel pod svoje varstvo in zaprl ter mu zabranil vsako zvezo z njegovimi ljudmi, dokler ga nisem pripel-jal semkaj. — Kmalu sem zvedel, da je to Eleazarjev brat, enega izmed naših najodličnejših voditeljev, kate-remu ste, bolj ko vsakemu drugemu, zaupali brambo me-sta, ki pozna bolj ko vsak drug naše slabe moči in naše skrajno pomanjkanje. Na moje povelje so ga preiskali in našli so pri njem pismo, ki ga ni pisal nikdo drug ko po-veljnik desete legije, častnik, ki je koj na drugem mestu za Titom, in pismo je naslovljeno na nekega Esko, po-gana, ki živi v hiši Eleazarjevi in je, kakor sem zvedel, član njegove družine, njega, ki je starejšina Jude, glava zelotov, član starejšinstva, svetovalec v visokem zboru, on, čigar desnica je žuljava od meča in sulice, ki bi si pa rajši odsekaj obe roki, nego sklepal pogajanja s sovra-žnikom. — Zahtevam, da mi zbor starejšin dovoli, položiti roko na Esko in ga privedi semkaj in ga postaviti pred njega, čigar kruh je jedel. Iz ust treh obtožencev bodo modri starejšine nedvomno dognali resnico! Ako sem se prenaglil, naj me zbor starejšin kaznuje. Ako more Ele-

Posestvo na prodaj v lepi prijazni legi, obstoječe iz njiv, travnikov in gozda, redi se lahko 8 glav živine. Cena po dogovoru. Naslov v upravi upravi lista. 1—2 436

Starozlato in srebrni denar ki ne kroži več v prometu, staro srebro in zlato kupuje po najvišjih dnevnih cenah

Avgust Wapper, urar in zlatar

Maribor, Stolna ulica št. 1.

azar dokazati svojo nedolžnost, naj onečasti grob mojega očeta in naj mi reče v obraz, da sem lažnik in zločinec!

(Dalje prihodnjic.)

LIVARNA

za zvonove in kovine, poprej [1.1.1922]

DENZELA SINOVI, MARIBOR

Kopališka ulica 9, je zopet v obratu. — CER-KVENE ZVONOVE. — Izdeluje surove litve v vseh kovinah in zlitvinah (bron, medenina, aluminij i.t.d.) — UMETNA LIVARNA reliefi, cerkveni svetilniki. — Vsa oprema za žgalnice, kletarstva, pivovarne, opreme za plin in vodo-vod, opreme za cevi, pipe za pivo, uteži iz me-denine lastnega izdelka. Popravilnica za briz-galne i. t. d. — Inž. J. & H. Böhl

Fotograf A. KIESER

Maribor, Gregorčičeva ulica št. 20
ob gornji Gosposki ulici

se priporoča pri porokah, primicijah, družinah in društvenih skupinah.

Straškov se ne zaračuna, cene kakor v mestu.

— Največji in najstarejši altelje v mestu. —

Prazni zaboji za oddati pri I. Baloh v Mariboru, Grajski trg 3. 422 3—3

Instrukcije za nižje razrede gimnazije in učiteljske prevzame v popoldanskih urah mlad uradnik z akademsko izobrazbo. Naslov pove uprava lista. 438

Hiša v dobrem stanju, s še stimi stanovanji in zemljiščem v Mariboru, se ugodno proda. Cena 620.000 K. Vpraša se v upravi lista. 435

Kočija s streho, upravljalna za enega ali pa dva konja, dobro ohranjena se proda. Naslov v upravnistvu. 794

XXXXXXXXXXXX

Tovarni ka zaloga reš-kega in angleškega ma-nufakturnega blaga se dobi po najniž. cenah pri

J. TRPI

Maribor, Glavni trg 17.

S E N O

slamo, drva ter premog, žito, krompir, sadje in druge deželne pridelke — kupuje in prodaja —

OSET ANDREJ, MARIBOR Aleksandrova cesta št. 57, telef. 88. 24—323

Alojzij Gniusek

Maribor, Glavni trg 6

prodaja konjske plahte izgotovljene, impregnirane s kumetšpico, vsake velikosti 1 par okoli K 2700—, istotake impregnirane plahte vsake velikosti za vozove kvadratmeter po K 340—, konjske ojeje vseh vrst najceneje, žičnate žimnice (Drahteinsatz) po K 600—, afrik žimnice 3 delne po K 2800—, vrvi za zvonove, studence in seno, vsake dolgosti in debelosti kg po K 120—, K 140—, strange za konje par K 80—, 90—, ter vsakovrstno drugo manufakturno blago.

Fotografski in umetno slikarski atelje

„CENTRAL“

Maribor, Koroška cesta 1

se priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela. Povečave po sliki do naravne velikosti. V delo sprejema tudi vsa amaterska dela. Na željo pride —: :—: fotograf tudi na dom. —: :—:

Za dijake in vojaške znižane cene.

Spodnještajerska ljudska posojilnica

v Mariboru, Stolna ulica šte. 6, r. z. z n. z.

obrestuje od Novega leta naprej navadne vloge po

Trajne in večje vloge pa po dogovoru.

41 0
2 0